

Musik

Kilde 1: Arnold Schönberg: A Survivor from Warsaw

Stykket *A Survivor from Warsaw* er skrevet af den østrigske komponist af Arnold Schönberg (1874-1951). Schönberg skrev selv teksten på sit karakteristiske, personlige engelsk. Sproget i fortællerens beretning er flydende og korrekt, men stedvis mærker man på ordstillingen, at teksten er tænkt på tysk, før den blev formuleret på engelsk. Det er med til at give den et stærkere præg af autenticitet, som om der virkelig var tale om en beretning fra en overlevende jødisk emigrant. Foruden engelsk benytter Schönberg hebraisk i den jødiske sang (et citat fra 5. Mosebog) og tysk i direkte tale hos den tyske Feldwebel (sergent). Schönberg har yderligere karakteriseret sergenten ved at gengive en ejendommelighed i den preussiske dialekt, hvor hårde g'er udtales som j (”stilljestanden, Jewehrkolben, na jutt”). De tre sprog får symbolsk betydning: engelsk er de undertryktes og den objektive beretnings sprog, tysk er undertrykkernes sprog, og det hebraiske i trosbekendelsen bliver symbol på modstand.

I cannot remember ev'rything. I must have been unconscious most of the time. -
I remember only the grandiose moment when they all started to sing, as if prearranged, the old prayer they had neglected for so many years - the forgotten creed! But I have no recollection how I got underground to live in the sewers of Warsaw for so long a time. -

The day began as usual: Reveille when it still was dark. Get out! Whether you slept or whether worries kept you awake the whole night. You had been separated from your children, from your wife, from your parents; you don't know what happened to them - how could you sleep?

The trumpets again - Get out! The sergeant will be furious! They came out; some very slow: the old ones, the sick ones; some with nervous agility. They fear the sergeant. They hurry as much as they can. In vain! Much too much noise, much too much commotion - and not fast enough!
The Feldwebel shouts: „Achtung! Stilljestanden! Na wird's mal? Oder soll ich mit dem Jewehrkolben nachhelfen? Na jutt; wenn ihrs durchaus haben wollt!“ The sergeant and his subordinates hit everybody: young or old, quiet or nervous, guilty or innocent. - It was painful to hear them groaning and moaning. I heard it though I had been hit very hard, so hard that I could not help falling down. We all on the ground who could not stand up were then beaten over the head. -

I must have been unconscious. The next thing I knew was a soldier saying: „They are all dead“, Whereupon the sergeant ordered to do away with us. There I lay aside – half-conscious. It had become very still - fear and pain. Then I heard the sergeant shouting: „Abzählen!“ They started slowly and irregularly: one, two, three, four - „Achtung!“ the sergeant shouted again, „Rascher! Nochmal von vorn anfangen! In einer Minute will ich wissen, wieviele ich zur Gaskammer ablieferere! Abzählen!“ They began again, first slowly: one, two, three, four, became faster and faster, so fast that it finally sounded like a stampede of wild horses, and all of a sudden, in the middle of it, they began singing the Shema Yisroël.

Shema Yisroël Adonoi, Elohenu, Adonoi echód, weohavto es Adonoi elohecho bechol levovcho, uvchol nafschercho. Uwechol meaudecho Vehoyú hadevorim hoéleh asher onochi metsavacho hajom al levovechó veshinantóm levonechó vedibarto bom beschitecho, bevetecho uv’lechetecho vadérech uvschochbecho uvkumechó.

(Schönbergs transskription fra det hebraiske alfabet til det latinske er ikke helt præcis i sin gengivelse af udtalen af de originale hebraiske ord.)

Oversættelse ved Henrik Palsmar:

Jeg kan ikke huske det hele. Jeg må have været bevidstløs det meste af tiden. – Jeg husker kun det storslåede øjeblik, da de alle begyndte at synge, som om det var aftalt i forvejen, den gamle bøn, som de havde forsømt i så mange år – den glemte trosbekendelse! Men jeg har ingen erindring om, hvordan jeg kom under jorden og levede i Warszawas kloakker i så lang tid. –

Dagen begyndte som sædvanlig: Reveille mens det stadig var mørkt. Ud med jer! Lige gyldigt om man sov eller om bekymringer holdt en vågen hele natten. Man var blevet skilt fra sine børn, fra sin kone, fra sine forældre; man vidste ikke, hvad der var sket med dem – hvordan kunne man sove?

Trompeterne igen – Ud med jer! Sergenten bliver rasende. De kom ud; nogen meget langsomt: de gamle, de syge; nogen med nervøs hast. De er bange for sergenten. De skynder sig så meget de kan. Forgæves! Alt for meget larm, alt for meget forvirring – og ikke hurtigt nok! Feldwebelen råber: ”Giv agt. Stå stille. Nå, bliver det til noget? Eller skal jeg hjælpe med geværkolben? Godt, når I nu virkelig vil have det!” Sergenten og hans underordnede slog alle: gamle eller unge, rolige eller nervøse, skyldige eller uskyldige. – Det var smerteligt at høre dem stønne og jamre. Jeg hørte det, selvom jeg var blevet slået meget hårdt, så hårdt, at jeg ikke kunne lade være med at falde om. Alle vi på jorden, der ikke kunne rejse os, blev så slået i hovedet. –

Jeg må have været bevidstløs. Det næste, jeg hørte, var en soldat, der sagde: ”De er døde alle sammen”, hvorefter sergenten gav ordre til at skaffe os af vejen. Der lå jeg lidt afsides – ved halv bevidsthed. Der var blevet meget stille – angst og smerte. Så hørte jeg sergenten råbe: ”Tælling”. De begyndte langsomt og uregelmæssigt: en, to, tre, fire – ”Giv agt!” råbte sergenten igen, ”Hurtigere! Begynd forfra igen! Om et minut vil jeg vide, hvor mange jeg skal levere til gaskammeret. Tæl op!” De begyndte igen, først langsomt, først langsomt, så hurtigere og hurtigere, så det til sidst lød som en flok vilde heste på flugt, og lige pludselig, midt i det hele begyndte de at synge Shema Yisroel:

Hør, Israel! Herren vor Gud, Herren er én. Derfor skal du elske Herren din Gud af hele dit hjerte og af hele din sjæl og af hele din styrke. Disse ord, som jeg i dag befaler dig, skal ligge dig på sinde, og du skal gentage dem for dine sønner; du skal fremsige dem, både når du er hjemme, og når du er ude, når du går i seng, og når du står op. (5. Mosebog 6, 4-7 fra den autoriserede danske bibeloversættelse)